illicò, qui in cruce paſſus eſt mortem; utut vidit, confeſſus eſt Deitatem. Thomas de gloria Meſsiæ in immortalitatem reſurgentis dubitavit: Hebræus mortem Meſsiæ in crucis ſtipite non credit; verùm apparente imagine, vulnera conſpexit pro ſe ab avis crucifixi: & exultavit in Deo Ieſu, in cruce ſuſpenſo præ nimio amore, deficiente in vite germine, & à corde ſimul infidelitate; quippe continuò eius credidit Deitatem, cuius in cruce nec credebat mortem. *Vinum mentietur eis*: ait Oſeas pro converſione Hebræorum. Felix profectò in vitibus infortunium: igitur ſumma fortuna, quòd pro vino fœcundi mentientis palmitis, in vite vinum ſtaret germinans virgines.

Oſee. 9. 2.

18 Inter mira à Græcis ficta, refert Pauſanias, in *Bœötic.* ſeu cap. 291. *Memoriæ proditum, cum eo fulmine, quo icta Semele, de cœlo lignum decidiſſe.* Cadat deriſa vetuſtas. In Hebræi increduli converſionem, ſimul de cœlo venit lignum & fulmen: igitur ex imagine Dei in ligno pendentis, fabricatà à cœlo, ita compacta radiorum illucentium corruſcatio; ut fulmen quo cor lumine percuſsit, & mentem illuminaverit. Lignum & fulgur, ut cognoſceret in ligno, quomodò Chriſti fulgurabat imago. Fulgur & lignum, ut clareret menti illuminatæ miraculum: ſiquidem crux apparebat in ligno vitis, & fulgur emanabat à coruſcatione imaginis. Vitis nefaſta habebatur, ſi imputata, ſi fulmine icta, ſi iuxta illam homo cæſus, vel liquor botri pedibus vulneratis elicitus. Adi Plinium, *lib.* 14. *cap.* 19. Sacravit miraculo cœlum, quod Ethniciſmus oſtendit ſuperſtitioſum: etenim in imputata vite, tactà de cœlo fulmine, apparuit imago hominis vulneribus cæſi & mortui, cuius ſanguinis in pretium, ac lavacrum elicitus corde, manibus & pedibus. Quid mirum, quòd Hebræum attraheret, qui in vite exaltatum ac vulneratum ſe oſtendit?

Pauſan.

Fulgur & lignum.

Vitis quę dicebatur impura & infauſta?

19 Fructus vitis dulcior, ſuavior & copioſior, iuxta eundem, ſi terræ proximior: ſed ſtimabilior, modo in altum collocetur. Unde cap. 1. ibid. ait: *In agro populis nubunt: maritaſque complexæ, atque per ramos earum procacibus brachijs geniculato curſu ſcandentes, cacumina æquant, in tantùm ſublimes.* Modò intelligitur illud N. Servatoris: *Ego ſi exaltatus fuero á terra, omnia traham ad me ipſum.* Cur ergo non in terra poſitus, ſed omnia trahenda, ſupra terram collocatus? Eadem ſic vel aliter poteſtas, ac effuſi cruoris efficacitas. Sanè, verùm non erat in cruce. Tunc exaltatus, quùm Deus cognitus. Infrà Deitas latitabat; ſupra terram apparebat: dicitque totum mundum illotunc ad ſe converti, ex apparitione in cruce. Tunc *omnes totius mundi gentes ad fidem & amorem ſui traxit*: ſubdit Cornelius. *Ad fidem & amorem*? Sanè per crucem, in qua dignabatur apparere ſaucius, qui immortalis erat Deus; ut amor aſtrueretur fide, & fides ex ſingulari in crucis ſtipite apparitione: igitur ſingulare prorſum, immortalem Deum quod cognoſcerent per crucem; quem in cruce mori videbant uti mortalem. Si exaltatus, ad illum totus mundus trahendus. Sic & aliter Hebræus incredulus ad illum tractus. Sic, quia ut vitis Chriſtus ut traheret, exaltatus in populo crucis: aliter, quia hìc exaltatus in palmite vitis. Unde cùm ex elevatione in ligno, cordium manaret converſio; Hebræus illum Deum credidit toto corde, dum eius exaltatam imaginem vidit in vite.

Plin.

Ioann. 12. 32.

Alapid.

Chriſtus in apparitione dum mortalis videtur, immortalis cognoſcitur.

20 *O admirabilis potentia crucis! O ineffabilis gloria paſsionis! Traxiſti Domine omnia ad te* (ait Leo Pap. ſerm. 8. de *Paſsion.*) *cùm in execrationem Iudaici ſceleris, unam protulerunt omnia elementa ſententiam. Iſti enim nihil in crucifixo Domino præter facinus ſuum cogitare potuerunt.* Aſtipulatur Gregor. Magn. in *Evangel.* Homil. 10. *Omnia quippe elementa Auctorem ſuum veniſſe teſtata ſunt. Deum hunc cœli eſſe cognoverunt, quia protinùs ſtellam miſerunt. Mare cognovit, quia ſub pedibus eius ſe calcabile præbuit. Terra cognovit, quia eo moriente contremuit. Sol cognovit, quia lucis ſuæ radios abſcondit. Saxa & parietes cognoverunt, quia tempore mortis eius ſciſſa ſunt. Infernus agnovit, quia hos quos tenebat mortuos, reddidit: & tamen hunc quem Dominum omnia inſenſibilia elementa ſenſerunt; adhuc infidelium Iudæorum corda Deum eſſe minimè cognoſcunt: & duriora ſaxis ſcindi ad pœnitentiam nolunt.* Cor huius ad pœnitentiam cognitione ſcinditur, & ad quem cognovit Redemptorem convertitur; illuminatis oculis eò quòd effigies eſſet in palmite vitis: igitur Chriſtus hìc exaltatur, dum in vite tanquàm in cruce conſpicitur; ut qui credit in eum non pereat, ſed vitam æternam habeat. Apparuit Chriſtus in hac veneranda imagine,

Leo Pap.

Greg. Mag.

In imagine vitis amor expreſſus & impreſſus Salvatoris.

Vitiſque frondens germine.

Augurell.

In

In hac amor Salvatoris expreſſus & impreſſus; ut per fidem videns cœlitùs efformatam imaginem, ſalvaretur, dum excuſſus cordis error, qui (ut canit Ovid. 14. *Metamorph.* Fab. 16.)

Ovid.

Falce datà frondator erat, vitiſque putator.

DIDASCALIA III.

Maria virgo ſingularis & varijs & miris modis.

1 DE Virginis Deiparæ perfectione diximus plura in Expoſitione Literæ, modò aliquid delibandum de illius illibata fœcunda maternitate. Egimus iam *Tom.* 2. *T.* 2. *D.* 12. Verùm dicam cum Leone Magn. de *Paſsion.* ſerm. 11. *Cùm ipſa materia ex eo quod eſt ineffabilis, fandi tribuat facultatem: nec poſſit deſidere quod dicatur, dum nunquam poteſt ſatis eſſe quod dicitur.* Quid ergo de illa dicendum, uti adæquatum præconium, quæ tot expetita ſæculis, tot prænunciata literis, tot concupita Angelis, tot prædicata Patribus, tot antedicta Gentibus, tot perſonata Vatibus, tot delineata formulis, humani gloria generis? *Fuit vir unus*, dicitur de Chriſto; equidem ſolus prædicatur & creditur homo-Deus. Virgo ſanè humana, & Dei prædicatur forma, & forma digna; ut aſtruit Auguſt. Tom. 10. ſerm. de *Aſſumpt.* & ſerm. 35. de *Sanct. Ildephonſ.* ſerm. 2. de *Nativ. Virgin.* Albert. Magn. in *Poſtill.* in cap. 11. Luc. & Ioann. Geömetr. *Hymn.* 3. qui ſerm. de *Annunciat.* etiam ait: *Forma eius qui non habet formam.* Unde ſi Chriſtus unus, quia in præfata perfectione ſolus; Virgo inter mulieres benedicta, unicè una; quippe illa ſola potita honore matris, & integritate virginis.

Nunquàm ſat in laudes Virginis.

Leo Pap.

Gloria humani generis.

1. Reg. 1. 1.

Virgo forma Dei.

Ioann. Geom.

Sedul.

Sola fuit mulier.

Canit Sedulius in *Hymn.* epanaleptic. v. 8. equidem etſi excelleret donis, fulgeret gratijs; tota & maior excellentia, quòd eſſet ſola. Pridem de millibus *virum unum* invenit Salomon: fœminam nullam. Ex quo Poëta in *Aulular.* Act. 2. ſcen. 1. verſ. 19.

Eccl. 7. 32.

Plaut.

Optuma nulla poteſt eligi: alia aliá peior.

Iam ergo invenitur perfecta inter fœminas una; & eo commendabilior, quippè illa ſola.

2 *Una eſt columba mea, perfecta mea: Una eſt*: ait Divinus Sponſus, quam quidem etiam fœminæ prædicarunt felicem, atque inter ſe præ mulieribus pulchriorem. Marian. hic.

Cant. 6. 8.

Marian.

Una columba mihi, mea ſola & magna voluptas,

Hæc ſponſa eſt Virgo mater pulcherrima inter mulieres. Pulchra eſt fœmina virgo, pulchra eſt fœmina partu. Unde Ethnicus, 1. in *Eutrop.* v. 72. inquit.

Cur inter fœminas pulcherrima?

Claudian.

——— Retinet connubia partu.
Uxoriſque decus matris reverentia penſat.

Cap. 1. 8.

Deiparaque plauditur inter mulieres pulcherrima; quippe illi conceſſa gratia, quòd cum reverentia matris decus iungeretur virginis. Iam elucet mater & virgo pulcherrima, uti in ſuperiore gradu. Cur igitur ſuper ſummum additur etiam alia perfectio, ita ut dicatur quaſi non eſſet, perfecta, dum celebratur ut una? Perfectio ſanequàm, venuſtas virginitatis, ſed illam fugit claritas generationis. Perfectio ſimiliter inclyta veneranda fœcunditas, ſed abeſt ab eius gloria pudoris honorabilis integritas. Maximum utrumque, quippe impoſsibile in carne; & adhuc proceditur ultrà, haccine ſemel viſa in terra gloria: Sponſaque ſingularis Maria, quùm oſtenditur ut una, plauditur uti perfecta; ſiquidem ſumma ſuper ſummam perfectionem perfectio, quod virgo mater ſola eſſet mater & virgo. Iccircò dicitur: *Omnis gloria eius filiæ Regis.* Haud pleonaſmicè *Eius* uti cogitavit Genebrardus; ſed demoſtrativè, ut ſignetur admirationis ſcopus. *Eius*, non *Alius*; quia dum Deus Deiparæ ſingulariſsimam iſthanc gratiam conceſsit, gloriam ſuam alteri non dabit. *Eius omnis gloria.* Aptiſsimè. Gloria utique virginis integritas: gloria ſanè genitricis fœcunditas. Maior næ nexus integritatis & fœcunditatis, ſed non omnis: omniſque gloria dicitur, dum ſola tam virgo quàm mater filia Regis plauditur; quippe omnem glorioſam demonſtravit perfectionem, dum ſola ex cunctis obtinuit fœcundam virginitatem.

Quare perfectior, quia ſola?

Pſalm. 44. 14.

Hinc omnis illius gloria

3 Illuſtre ænigma refert in *Notabil. Epitaph.* Æneas Silvius. Sic igitur ait:

Æn. Silv.

Sum quod eram, nec eram quod ſum: nunc dicor utrunque.

Claret Virginis Deiparæ gloria. Erat virgo, non erat mater: modò mater & virgo: equidem ſola in carne felix obtinuit utrumque: mater igitur extitit, & virgo pulchrior illibata permanſit.

Virgo & mater & ſola virgo-mater.

Florens de virginitate pudica

Prudent.

Iam mater, ſed virgo tamen.

Infit Prudentius in *Apotheoſ.* v. 642. De huiuſmodi mirabilis conceptionis & partus prænotitia vel apud Ethnicos, diximus obiter, *Tom.* 4. *T.*3. *n.* 10. fuſiùſque agemus, *Tom.*6. *T.* 1. Illa mira de Minerva parthetica, cui titulus: *Peplum meum nemo revelavit: de me Sol natus.* Eugubin. de *Perenn. Philoſoph.* lib. 3. & Plutarch. de *Iſid. & Oſirid.* ex queis Gyrald. *Syntagm.* 11. Virgo fingitur, è qua Sol naſcitur, mirantibus nobis uti verum, quod ab illis uti miraculum, fictum: quandoquidem de ſola Virgine-matre natus nobis Sol iuſtitiæ. Iam ergo partus & virginitas (omninò diſcordes) fœdere gaudent pacis in gremio Virginis. Accinit Sabellicus:

Inſcriptio Minervæ.

Sabell.

Naſcitur intactá virginitate puer.

Iſai. 16. 11.

4 *Super hoc venter meus quaſi cithara ſonabit*: dicit per Vatem Evangelicum Maria, gratiâ & Verbo mirabiliter plena. Quid, ut viſcera reſonarent propter hoc? Virginitas & maternitas, ex quibus tota felicitas: dicitque propter, & *ſuper hoc*, quaſi mirabile, quod geſtum è cœlo in ſacrato ventre; igitur ſuperiores excedunt intelligentias, ſimul in ventre virginitas & fœcunditas. Verùm, quùm ſingularis huiuſmodi in illa ſola celebratur gratia; quare eius venter reſonat noſtra in aure quaſi cithara? O quantum eſt auribus ingenium! Cithara diſponitur diverſis oppoſitis chordis in dulcem harmoniam, ac ex contraria ſoni qualitate in conſonantiam. Unde citharæ lemma: *Diſcordia concors*, quippe ut infit Engelgrave, in concentum ac ſonorum modulamen; quæ diſtincta, parem ſcit ſuavem reddere vocem. Deipara prædicatur à D.Thom. Villanov. in *Viſitat.* concion. *Cithara regis ſonans*: & à Proclo, de *Laudib. Virgin.* Orat. 6. *Cithara animata, quam Gabriel dulci modulamine perſonavit in annuntiatione Verbi, eius filij futuri.* Eſt in cithara corda gravis, quæ maternitas: corda acuta, quæ virginitas; venterque Mariæ in Chriſti conceptione quaſi cithara ſonavit, dum cœlum utriuſque diſcordiam concordem vidit: quoniam diverſis vocibus continuit in cithara ventris, tenorem nunquàm auditum virginis-matris. Fœcunditas virginitati vox diſſona: integritas maternitati vox muta. Vox audienda de cœlo, diverſarum fidium fide conſono ſono. Unde cùm in Virginis ventre, citharâ, utriuſque formandus & unicâ voce tenor; oppoſitæ, vocem dedit altera concors. *Quomodó fiet iſtud*, quod nunquàm factum? Excedit naturæ modum, tenente in ſinu collecta, quæ fœminas beatificant ſplendore diviſa: igitur iam in virgine & matre miramur utrunque, utriuſque vocis ſingulari tenore. Confitebor tibi in cithara Deus, Deus meus: equidem reſonans canticum cithara novum, fecit mirabiliter utraque unum, quo te deſcendente de cœlo, naſcereris ex Maria virgine factus homo.

Summa felicitas, virginitas, & maternitas.

Engelgrave.

Villanov. Procl.

Cur Maria plauditur cithara animata?

Luc. 1. 34.

5 *Plus ſolvit in fructu, quàm promiſerat in flore* (inquit Chryſol. *ſerm.* 97.) *quæ manente virginitatis flore, copioſum pervenit ad fructum.* Hi ſunt fructus Solis & Lunæ, pomaque cœli: igitur favente cœlo ſingulari miraculo, à ſæculo non audito; apparuit in terris fructus benedictus Solis, ex viſceribus ſacris Lunæ virginis-matris. Hinc illa: *Flores mei fructus honoris & honeſtatis.* Flores & fructus ſimul, ut conſtet de cœlo fructus. In terra fructus ventris ſine flore matris. Ubi in viſceribus fructus de cœlo; quæ mater floret, floret mater & virgo. Hac igitur de cauſa dicuntur fructus & flores honoris & honeſtatis. Honeſtatur fœmina partu, verùm non honoratur quaſi virgo: dicunturque flores Virginis honoris & honeſtatis; quia genitricis dignitatem obtinuit, & virginalem pudicitiam non amiſit. His ſuperſedeo, quia ſæpe tetigi. Naturæ iura mutantur: ideo ſingularis utpotè cœleſtis fructus, quippe cum floribus. Succinit Prudentius, ubi ſup. 636.

Chryſolog. Deut. 33. 13 14.

Eccli. 24. 23.

Mirabilis fructus ventris in flore & cum flore virginitatis.

Intactam thalami virtus divina puellam
Syncero afflatu per viſcera caſta maritat.

Prudent.

6 Non fugit Ethnicos enthuſiaſmus, extendentes, uti cæci, manus: ſi fortè attrectent. De ritu Ægyptiorum dicemus loc. cit. *Tom.* 6. Græcis placuit, Terram genuiſſe cœlum & virginem permanſiſſe: qua de cauſa Veſta dicta, ideſt, virgo, ut latè agit Ovid. lib. 6. *Faſt.* cuius miniſtræ virgines, in obſequium huius ſingularis matris. Unde v. 280.

Terra cur dicta Veſta?

Quid mirum, virgo virgine ſi læta miniſtrá,
Adimittit caſtas in ſua ſacra manus?

Ovid.

Vide Anton. Conſtant. & Paulum Marſ. hìc. Heſiodus in *Theògon.* & Natal. Com. lib. 5. *Mytholog.* cap. 19. aſtipulantur delirio.

Alma ſibi peperit tellus æquale supernè
Cœlum, quod ſtellis fulgens circuntegit illam.

Heſiod.

Quod figuratum in Iſide, uti diximus in *Liter.* n. 130. Cœlum dicitur ſupremus Deorum qui fecit terram. Ita Cicero lib.

2. de *Natur. Deor.* Auguſtin. lib. 4. *Civ.* cap. 11. & Natal. Com. quò dudùm, *lib.* 2. *cap.* 1. Quorsùm fictum cœlum genitum à terra virgine, filia cœli? Unde hoc niſi de noſtris ſacramentis, ſubodoratum atque expreſſum ſub cæcitate illuſtratæ rationis? Notitiam partus futuri ſingularis è primis patribus hauſit, & in errores retorſit, ubi miraculum de inſenſibilibus finxit; verum uti rectum ab errore miraculum deſignavit. Quod videbat, haud Ethniciſmus ducebat magni; quippe commune. Aliquid cogitare volebat magnum, per quod commendabile Numen in rationis ſtuporem, ac venerationem cordis; finxitque Telluris virginis patrem Cœlum, Telluris filium: terram, ſcilicèt ſeu Magnæ matris globum, à Iove (cœlo) factum, concepiſſe atque peperiſſe cœlum; equidem cùm magna in excellentiam Numinis excogitaret, nec niſi figmentis quid magnum ſignare poſſet; finxit patrem matris virginis ipſum cœlum: quippe nihil maius in encomium; quàm ſignare filiam virginem peperiſſe genitorem.

Quare fictum, terrâ genuiſſe cœlum?

7 Neſcio, an Gentilitas præſaga, vel invidioſa. Dicam appoſitè ex Martiali, *lib.* 9. *Epigram.* 36

Plurima dum fingit, & quaſi vera refert.

Martial.

Nil illuſtrius in Maria, virgine ac fertili terra (uti illam plaudit Andr. Cretenſ. *Cantic. in Virgin. concept.*) quam eſſe matrem & virginem: quaſi cœli ex terra, prima conceditur lux, quia veritas de terra orta eſt. Iam non fictum, tellurem genuiſſe cœlum.

Præmia quanta uterum implebant, & gaudia pectus,
Cœlorum artificem cùm tua ferret humus!

Venant.

Succinit Venant. Honor. Fortunat. de *Virgin. part.* v. 176.

Mell. Souſ.

——Virgo
Stans apud immenſum cœli terræque Potentem
Inſignes meruit divæ genitricis honores,
Matris & Æterni titulos: mirabilis ipſa,
Supremi manifeſtat opus, mirabile nobis,
Et ſuperis etiam, non ante ab origine mundi
Patratum, nunquámque iterùm patrabile.

Ita Ioann. Melius Souſa lib. 5. de *Incarnat. Dom.* Hoc mirum, ſed reſtabat maximum: nempè, quod filia Dei Deum filium conciperet, ut cœlum terra à quo producta produceret; ut conſtaret veritate, quod mirabile duntaxàt ex mera cogitatione. Extollunt ſacri Vates. Idem ibid.

Si virginis à cœlo conceptio, quomodò concepit cœlum?

——Virgo potioribus auctam
Muneribus ſe novit enim, mentiſque vigore,
Poſtquàm divinum cœleſti Numine Verbum
Alma caro factum eſt, teneros compegit in artus.
Certus ineſſe utero Numen. Veneratur & aulam
Virgineam pueri: maiori pronus honore
Quàm priùs.

Idem.

Venantius Honor. Fortunat. de *Partu Virgin.* v. 260. Sedulius lib. 2. *Carmin.* a v. 38. & Sabellicus, de *Virgin. ort.*

Unde tuum mater generas natum, atque parentem:
Hinc prolem, inde patrem.

Venant.

——Uterumque puellæ
Sidereum mox implet onus, rerumque Creator
Naſcendi ſub lege fuit: ſtupet innuba tenſos
Virgo ſinus, gaudetque ſuum paritura parentem.

Sedul.

O patris veneranda parens! O filia nati!
Siderei mater formoſa Tonantis.

Sabellic.

Auguſtin. apud Picinell. lib. 1. *Mundi Symbol.* numer. 48. *Si omnia* (inquit) *per ipſum facta ſunt; & ipſa etiam Maria, de qua natus eſt, per ipſum facta eſt. Quomodò ergo ille quaſi cæteri homines naſceretur, qui ſibi fecit matrem, de qua naſceretur?* Filia ergo filij Virgo-mater eſt, quo Deiparæ ſumma laus: equidem cùm munera ſint eximia, ſi ſingularia, ac alteri non conceſſa; ſummum profectò in Maria huiuſmodi privilegium: quoniam ſine exemplo eximium, non ſolùm virginem eſſe matrem; ſed filiam patris generare parentem.

Auguſtin.

Quod Virginis ſummum privilegium?

8 Inter Dei opera præclara refert David, uti ſummitatis culmen, *Tu fabricatus eſt Auroram & Solem.* Haud luminaris notat ſplendorem Lunæ, ſed ſolummodò Solis & Auroræ, quaſi ex huiuſmodi fabrica Dei conſtaret magna ſingularis gloria. Deinde. Idem Dei ſtudium (ſi ſtudium) in macrocoſmi propoſitum, & ornatum: cur ergo nec plauditur Luna, nec Sol nec Aurora, ſed Solis & Auroræ duntaxàt fabrica? Quia ex huiuſmodi fabrica ſummum prælucebat myſterium, inter opera Dei opus peculiare, ut ſummum, Sol (intendite) Auroram gignit: Aurora Solem producit. Aurora Solis filia, materque Solis. A Sole ſanequàm fit, per quam producitur Sol; quod quidem nullis in rebus videtur, & mundus ut ſingulare miratur. Unde uti magnus Deus non plauditur ex ſplendore Solis & Lunæ, ſed ex fabrica Solis & Auroræ; quoniam inter opera miranda mirabilius, ſingulariſſimum opus, filiam Auroram ex patre So-

Pſalm. 73. 16.

Quare confertur Auroræ?

le per infuſum ſplendorem, eſſe ac fulgere Solis patris genitricem. Sine matris corruptione: unde lux, producitur filius Sol. Magnus Dominus, & laudabilis nimis ex Sole & Aurora; ſed peramplius & perfectius ex Auroræ & Solis fabrica: igitur ex univerſi opificio, ſumma Conditoris perfectio, non ſolùm in productionem Solis filij exiſtere matrem virginem, ſed Solis producentis Auroram, rutilare tanquàm matrem.

Cant. 6. 9.

9 Maria ergo uti Aurora progreditur: Chriſtus verò Sol Iuſtitiæ ex illa, uti Aurorà naſcitur. Quid excellentius Chriſto? Nil ampliùs, quàm Deus-homo: equidem novus homo, ſplendens Sol, ſubſiſtit in perſona filij Dei. Quid perfectius in pura creatura, matre Virgine radijs Auroræ, Solis huius matre? Et licèt utriuſque inſignis valdè excellentia, Deus plauditur mirabilis ex Auroræ & Solis fabrica; quippequàm opus ſingulare, mirum, inſigne, quòd filia virgo, uti Aurora producens rutila Solem, filium haberet parentem: filia nati Conditoris, materque patris. Vide alia in idem propoſitum, hìc *Tautol.* 11. *á num.* 44. uſque in fin. Modò intelligitur acumen Siracidis dicentis: *Filia patris.* Quod videtur ſuppoſitum neceſſarium, eſt privilegij Deiparæ regium ſigillum. Si filia, ex patre utique; quippe nulla ſine patre: diciturque meditanter *Patris filia*, ut conſtet Virginis-matris ſingularis differentia: igitur videnda in rerum naturæ, quæ filia, uti mater patris, & quæ producta, genitrix Creatoris; quæ quidem naturà mirante inſtar Auroræ producentis Solem; in lucem qui illam edidit, dedit in lucem. Plura dicemus *Tom.* 7. *Tautol.* 1. ad illud Iobi, 14. 1. *Homo natus de muliere.* Quæ vincit omninò virgines, vincit ſuper omnia matres. Super omnia: quia illius ſingularis gratia, quòd mater virgo gigneret, qui illam filiam eximiam creaverat: & Aurora Solem iuſtitiæ produceret, qui produxerat.

Virgo filia nati, materque patris.

Eccli. 42. 9.

Qui illam in lucem dedit, dedit in lucem.

Matth. 16. 13.

10 Quæſtio celebris venit in mentem, & eius expoſitio in inextricabilem quæſtionem. *Quem dicunt homines eſſe filium hominis?* dixit Magiſter cœleſtis diſcipulis ſuis. Variè cogitabant homines, dum non illum, ſed alium in illo, vel illum cogitabant apud ſe. Sciebat enim cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt. Vana ſanè opinio, modò ille habeatur pro alio: igitur non inquiritur, an ſit illud, an ſit hoc; ſed duntaxat an ille vel ille ſit. *Vos autem* (Chriſtus infit) *quem me eſſe dicitis?*

Verſ. 15.

Petrus tunc ex perſona ſociorum, tanquàm omnium forma fidelium, profitetur: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi.* Hilarius hìc *Canon.* 16. ſubdit: *Certè filium hominis contemplatio corporis præferebat: ſed addendo, Quem me eſſe dicunt; ſignificavit, præter id, quod in ſe videbatur, eſſe aliud ſentiendum: erat enim filius hominis.* In nodum incidimus. Si filius hominis, inquirit de filio Virginis (quippe præferebatur contemplatio ſolùm corporis) cur ergo Petrus quæſtioni reſpondebit propriè, dicens filium hominis, filium Dei vivi? Deus vivus non eſt homo, etſi pater filij hominis, qui ut filius genitori debet eſſe omninò conſubſtantialis. Quorsùm igitur Petri profeſsio de genitore, dum inquiritur de matre, qua filius hominis? Bernardus Homil. 2. *ſuper Miſſus eſt.* n. 1. inquit: *Matrem ſuam ſingulari in cœleſtibus donaturus gloriá, ſingulari in terris prævenire curavit & gratià: qua videlicèt ineffabiliter intacta conciperet & pareret incorrupta. Porrò Deum huiuſmodi decebat nativitas, qua non niſi de virgine naſceretur: talis congruebat & Virgini partus, ut non pareret niſi Deum.* Hinc reſpondetur de genitore, dum de filij hominis inquiritur genitrice: ſiquidem quia de virgine natus, Dei vivi clareſcit filius.

Verſ. 16.

Hilar.

Unde Chriſtus clareſcit Dei filius, quia de Virgine natus?

Bernard.

11 Aliud arcanum latet in Petri definitione, quùm filium hominis dicit filium Dei vivi. Chriſtus eſt filius Patris, & etiam eſt filius Virginis; cui ex conceptione & partu miraculoſo ceſſura prorsùm inſignis glorificatio, quin haberet ex fœminis priorem ſimilem, nec poſſet unquàm habere ſequentem, ſuperans matres, præſtans inter virgines: & ubi de matre in filij hominis profeſsione à Chriſto inquiritur, de Patre cœleſti filij hominis reſpondetur; ut luceret Mariæ ſingularis gloria, in alteri incommunicata, ac incommunicabili gratià: equidem Petrus in Chriſto nato è Virgine connotat patrem; ut clareat eam ſanctis peperiſſe parentem.

Dedit, à quo accepit eſſe.

Quæque Creatorem meruiſti ventre tenere.

Accinit Venant. Fortun. quò ſupr. v. 121. Hinc laus, ultra quam nil plus: igitur quem venerata virgo parentem, in partu nunquàm viſo reſpexit prolem. *Miraculum mundi* dicitur à Guarrico, de *Baptiſt. nativit.* ſerm. 1. Conceptio & partus in fœmina naturales: miraculum partus Virginis; at ſupra miraculum, quod & naturæ & gratiæ excedit modum; quandoquidem in Virgine viſum, habere ſobolem, quem ſuum cognovit artificem. Crean-

tis

Venant.

Guarr.

Miraculum quare dicitur orbis?

tis intacta gaviſa eſt partu, à nato formatæ ſuo.

12 Needùm diſcedimus à quæſtione; ſed primùm obſervanda verba Hilarij. In ly *Filium hominis*, inquit, *ſignificavit præter id quod in ſe videbatur, eſſe aliud ſentiendum; erat enim filius hominis.* Si filius hominis videbatur, & præter id quod videbatur erat aliud ſentiendum, nimirùm divinum; aptius erat dicere: *Erat enim filius Dei Æterni Patris.* Quare ergo dicitur, *erat ergo filius hominis?* Ut conſtet in Chriſto diſcrimen utriuſque & ab utroque nativitatis. Exponit ergo diſquiſitio Aſſertorem N. Patris verbum & Virginis filium, cum utriuſque natura, eſtò magna differentià in modò conceptionis genitoris & conceptus genitricis. Hæc filium genuit ſine patre, ille eundem filium genuit ſine genitrice; quippe à ſolo proceſsit patris intellectu, ſicut à Virgine uti filius hominis ſine viro: & dum inquiritur de filio hominis (ſcilicèt, Virginis) deſignatur à Petro filius Dei vivi, Æterni Patris cœleſtis; ut luceret excellentia diverſæ à Patre & matre naturæ in una tantùm perſona. Ideo, quia filius videbatur hominis, aliud quod non videbatur, ſentiendum de filio Patris. Paris enim periculi malum eſt, ſi Salvatori naturæ humanæ veritas, vel paternæ ſubſtantiæ denegetur divinitas. Claudicaret ſanè in fide, qui crederet filium hominis ſine Deo, vel filium Dei vivi ſine eſſe humano: utrumque fide verà fatendum, ut miremur utriuſque conceptionis & nativitatis modum: diciturque Dei vivi genitus filius, dum videtur filius hominis à Virgine natus; ut ex modo conceptionis eluceat filius Dei, homo novus ſingularis: quandoquidem filius hominis ex matre-virgine ſine genitore, filius verò Dei vivi ab æterno ſine matre. *Chriſti autem generatio ſic erat.* Sine matre in natura divina: ſine genitore conditione humanà: ut Deus, quin haberet genitricem; ut homo, quin haberet genitorem.

Hilar.

Analogia matris virginis & patris cœleſtis.

Matth. 1. 18.

Et tamen eſt genitus Deus atque homo,
verus & unus.
Ad laudem artificis nobilis artis opus.

Venant.

Modulatur quò dudùm Venant. v. 231. & 253. Alia & volupè dicerem, ut hanccine penitiùs exponerem perfectionem; ſed protrahitur plus iuſto Didaſcalia: alibi occurret propoſitum, quo fulget Virgo ſingularis & varijs & miris modis; etenim ut idem ibid. canit v. 247.

Sola ſine exemplo,

Idem.

DIDASCALIA IV.

Unde vita Thereſiæ mors viva?

1 IAM enim, uti vidimus, ſponſa, mater & filia Regis aſtitit in throni ſuperioris culmine in veſtitu deaurato, circundata varietate prærogativæ ſingularis matris-virginis, cuius prædicavimus ex animo gloriam. Adducentur Regi virgines poſt eam: & inter electas una, Diva virgo Thereſia, ad exemplar Virginis virginum, dote ac pulchritudine chariſmatum ſingularium.

Comites virginitatis amat.

Ovid.

Rutilat Thereſiæ iubar, eius ad exemplar: equidem virgo illibata ad Sponſum, atque ſimul mater virginum.

Quomodò mater & virgo?

Aſtabunt famulæ claris á Regibus ortæ;
Ut tua, cùm fuerint iuſſæ, mandata capeſſant.

Crucius.

Fuit vir unus: dicitur de Sponſo: ideſt, *Excellens*, ut vidimus in *Liter.* Una erit ergo Sponſa, ſi Sponſus unus per redamationis nexus, indiſsimili corde, uno ex duobus vehementiore charitate. Unde ſi *unus* dicitur Sponſus, quia excellens in fide amoris, & in ſtudio ſingularis fides; par eſt Thereſiam plaudere ut unicam, propter amoris in Sponſum inſignioris excellentiam. *In animæ meæ centro, quæ tota erat clariſsimum ſpeculum, erat Chriſtus, quem perſpicuè videbam, quoquó lumen dirigebam verſus animam: hancque quam tuebar uti ſpeculum, ineſſe Domino modo ſingulari, ineffabili, per quandam unionem benevolè amicam.* Ita ipſa in *Vita*, cap. 40. Quippini dicamus unum, utrunque utriuſque viciſsim præclariſsimum ſpeculum?

1. Reg. 1. 1.

Eius anima ſpeculum Chriſti.

Thereſ.

2 Devotio profectò conatur comprehendere cuncta, & opprimitur à gloria. Ad omnia haud valet, quia copia inopem me fecit, ac inter tot commendabilia feliciter dubium, quid intendam anxius, illi addictus in celebrationis ſcopum? Papilioni in flammam volanti appoſita epigraphe: *Ut potiar, patiar.* Vide Picinell. *Mund. Symbol.* lib. 8. numer. 263. Unde Ioach. Camerar. *Centur.* 3. Emblem. 97. ſuccinit:

Picinel.

Qui circunvolitat deceptus amoris ad ignes,
Nunquid naturam papilionis habet?

Ioach. Camer.

Inſtar papilionis.

Habet num inflammata Thereſia, ſed non de-

decpta, conditionem papilionis; dum irrequieta circumvolitat enixim Sponſi amoris ad ignes? Habet profectò, ſed in vita invita & irrito voto; igitur volando patitur, quia micante flammâ, vel ignita non potitur. Splendorem ambit, veniens non pervenit. Inſtat, ſed vita gravat: & dum non potitur, vehementiſsimè patitur; quippe non pervenit felix defectibilis vita, quò tranſeunt & tranſvolant deſideria. Hæc illuc verſus halitus vitales (fortiores, deficientes) rectò tramite ducunt; at illi appropinquaverunt, & ſteterunt, orto dolore ex ignis propinquitate: ſiquidem cordi impulſo in optatam flammam propter amoris vehementiam, incumbenti ſtudio, ut potiretur amplexu; inhibitum, pro tunc ingredi; ac indultum, ſplendorem ambire, ultrò citròque inde circumvolitare. Potitur, aut patitur? Patitur, quia non potitur. Aliquando dicebat: *Aut pati, aut mori*; quippe patiebatur, ut ſecuriùs potiretur: de quo egimus, *Tom.* 3. Tautol. 13. Didaſc. 3. agemuſque aliàs, vitâ comite, faventeque Matre, ut opto, eius mancipatus ſtudio, atque delicioſo obſequio. Modò, *Quia non potior, patior*. Intellexiſtis hæc omnia? Quæ non cogitat flagrans amore divino cor? Stultus non intelliget hæc. Eſt intelligendo non intelligere, intelligere & intellecta non comprehendere: ut ipſa aſtruit in *Vit.* capit. 18. Bernard. ſerm. 79. in *Cantic.* num. 1. *Qui non amat, fruſtrá ad audiendum amoris carmen accedit; quoniam omninó non poteſt capere ignitum eloquium frigidum pectus.* Quid hoc? Quale carmen? Quod amantem reddit ſapientiſsimè ac prudentiſsimè amentem; ut ipſe inſit, præfat. in lib. de *Conſiderat.* ipſaque Mater, d. cap. 16. *Dicit anima millę ſanctas ineptias* (Vide quæ diximus, *Tom.* 4. *Tautolog.* 7. *Didaſc.* 5.) *quin poſsit oſtendere gaudia ex huiuſmodi pœna. Dùm hæc ſcribo, haud ſum extra iſthanc ſanctam amentiam cœleſtem. Utinám ſic omnes amentes propter amorem! Et propter amorem eius, qui propter omnium noſtrum amorem amens appellatus eſt.* En qui à frigido nequit intelligi cordis amor. Si frigido loquor, nihil loquor.

Qua conditione?

Amor non amanti ſtultitia.

Bernard.

Sapientiſsimè ineptit amore Thereſia.

3 *Aut pati, aut mori*, exclamabat: in præſentiarùm verò patitur, quia non potitur. Utroque, atque nullo gaudet; dum utrumque habet, & fugit: equidem mortem ante mortem patitur; quæ moritur, quia non moritur. Si ut potiatur, patitur, & moritur patiens, potiturque moriens: obtinet & mori & pati, quod non amanti videtur amentia, quippe impoſsibile: illaque in vita ſine vita propria, iungit averſantia extrema; ut conſtet eximius amor, quæ videtur inſania: igitur exceſſu amoris, voto potitur; quia vivendo moritur: & quia voto non potitur, ut potiatur, mortem patitur. Ipſa dicat, quæ ita cantat:

Moritur, quia non moritur.

Vivo ego, quin mecum vivam:
Sed manet vita ſuperior
Talis ibi, de qua glorior;
Quòd moriar, quippe non morior.

Thereſ.

Implicant termini, ſed explicantur amore. Aliò idem apud Ethnicum, lib. 12. *Metam.* Fab. ultim.

Cùm vitæ ſuſpenſa fuga eſt, amplectitur amens
Exanimem: clamatque placet, placet eſſe ſecutam.
Sed non hoc timui. Nec erat mihi vivere tanti.

Ovid.

Vivit, quin ſecum vivat, quæ vitalitatem modo vitæ ſuffocat, halitu in vita dubio, quoniam eius vitæ vitalitas in Sponſo & ab Amaſio. Vitam habebat, ſed deficiebat in dolore vita, quia nequaquám vivebat ibi & unde vivebat; ſiquidem neceſſaria hæc vita mortua, ut haberetur, quam cupiebat, vita. Propè erat, quod ardebat, ſcilicèt, in flammivomo corde: longè autem à facie, morientis retinaculis vitæ, qua minimè reſpirabat, quia vivendo tabeſcebat. Deſideria, queis lactabantur propoſita cordis, fomites nutriebant voracitatem ignis. Secum contendebat in mortem, & deprimebat vitalitatis ſolamen; igitur vita vitam fugabat, & non præſentem, ſed veram amor deſiderat. Ita animus intimè carpitur: moriturque Thereſia, quippe non moritur: ſiquidem per felices halitus vitalis flammas, amittebatur tota deſiderata felicitas.

Vivit ſine ſe.

Unde mors viva?

Urget ampliús invenire mortem.
Nunquám non fugientem adibat.
Cuncta ſic membra amor necaverat.
Animamque reddidiſſem:
Teneris mihi ſed alis
Agitans Amor frontem
Ait: ergo amare diſce.

Anacr.

Liquet ſumma charitatis, & fornax examinis auri amoris: etenim multipliciter in carne mors vitalis; in dilectum morte tendere, ſic ſtare & velle mori.

4 Alio, ſuperioreque intuitu, quàm Seneca *Epiſt.* 24. exclamat Paulus: *Quotidié morior.* Stoicus, quia menſurabiles dies, loquitur phyſicè: *Non repenté* (inquit)

1. Cor. 15. 31.

quit

quit) *nos in mortem incidere, ſed minutatim procedere. Quotidiè morimur; quotidié enim demitur aliqua pars vitæ: & tunc quoque cùm creſcimus, vita decreſcit.* Paulus theologicè, ſed implexè: igitur ſi quotidiè gaudet reſpiratione vitali, non poteſt mori quotidiè. Quomodò intelligendum, quotidiè vivere & mori? Dicit ipſe: *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum, deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* In illo vivit Paulus, vel in corde Pauli Chriſtus. Gloria invitat, vita gravat; quippe per vitam nequit pervenire in gloriam, qua ſtatim felix potietur, ſi moritur. Detinetur à vita, dum urgent in dilectum deſideria halitum vitalitate ſuffocantia; quia quotidiè Chriſti facies expectatur, & quotidiè optata diù tanta gloria detinetur: moriturque quotidiè, in gaudium expectans mori; quia in gaudio mortis mors ſucceſsiva diligentium cordium, haberi & fugere gaudium. Inſtat vehemens in dilectum amoris æſtuantis flamma, & accedunt vitæ moribundæ vincula, queis cordis impeditur velocitas, cùm tempus amoris præſecet alas, practico impoſsibili nexu vitalitatis, & mortis, poſſeſsione ac deſiderijs: igitur cùm voluntas formet pennas, atque vincula vitalitas; morti cor mancipatur multiplici, dum ſic ſtat & vult mori.

Senec.

Philip. 1. 22 23.

Intolerabile, haberi & fugere gaudium.

5 Scrutemur abdita Apoſtolici propoſiti. Quid optat Paulus? Mori. Moritur ſanè quotidiè. Quod habetur à pectore votum, excludit penitùs deſiderium. Si gloria ex morte, moriturque quotidiè, habet quotidiè quod optat: quo pacto mori deſiderat? Ut non ſit mors vitalis ex qua mors multiplex; quippe mors ſine morte amplior mors ſummo cruciamine. Morte Paulus intendit eſſe cum Chriſto, quem ardebat dilectio repulſa voto. Satagit utique potiri, ſed detinetur, ne gaudeat, vitalitate: moriturque, quia non moritur, vivitque morte quaſi non moreretur; ut conſtaret cordis amantis intenſiſsima flamma, & quò perduxerunt moribundum viva vota: equidem affuit vitalitas, ut mortem crebrò ex deſiderijs cauſaret; & mors, quæ utpotè vitalis, beatitudinem excluderet. Innuit Ethnicus, quò dudùm, *Carmin.* 46.

Quo pacto mors multiplex, velle mori, neque valere?

Et non amare, durum eſt,
Et eſt amare, durum:
Duriſsima omnium res,
Amare, nec potiri.

Anacreont.

Hinc mors quotidiana Pauli, dum vult diſſolvi: negatur potiri, cui conceſſum, vehementer amare. Unde cùm huiuſmodi articulus, uti durior, premat mortem uſque amantis pectus; mortem acriorem patitur, quia dilecto non potitur, & ut potiatur moriens vivens mortem paſſam non patiatur: etenim ſic eſſe, cùm grave cordi diligenti ſit, illi durum plus quàm mors, uſque in mortem deſiderijs pervenire, & perveniendo iterùm cum deſiderijs recedere; mori ſcilicèt & non mori: ſic eſſe in vita, & non eſſe: mori velle, ſed non poſſe; tenere, ſed non potiri. Quod promittitur, è manibus labitur. Quod illuminat, obcæcat. Quod ducit, repellit. Quod venit, fugit; ut conſtet amoris fides ex exceſſu doloris amantis. Patientia ſanè neceſſaria, ut reportetur promiſsio. Aſtruitur ſiccine eximia, inſignis dilectio, probata per patientiam, mortemque miram; ubi nec malum, nec mors, ſed gaudium atque felicitas eſt. Clareat mirum: ſiquidem amanti ſummum tormentum, pati gaudium.

Cur multiplex mors amanti?

6 Ratio ſubeſt. Animæ eſt, vivere ſecum: amantis animæ, vivere extra ſe; amantis intensè, ignitè, vivere vitâ dilecti: cæterùm ſi in ſummum exardeſcit cordis flagratio; nec ſecum, nec ſibi vivit, ſed in dilecto. Unde Theocrit. *Edyl.* 29. v. 6. ſuccinit:

——— *Dimidium vitæ, quod habeo,*
Vivit per tuam formam: reliquum interijt.

Theocrit.

Non vivere vitâ amantis & ſimul amati, in amore potiùs mors eſt dicenda, quàm vita; quia ſecum vivit, qui ſibi vivere renuit: verùm dum amor gliſcit, mors continua iudicatur ab animo, eſſe ſecum, dum vult eſſe cum dilecto. Aſtruit Ambroſius & apprimè in Luc. 2. *Ut non videat mortem, qui viderit vitam.* En diſcrimen amoris magni & amoris. Amoris eſt, dilecti vivere vitam: amoris magni, videre vitam dilecti: morſque acerba & crebrò dicitur, quùm vita dilecti, etſi habeatur, non videtur; quippe ultra cruciamina mortis, vehementibus deſiderijs, vitam ex dilecto vivere, & dilectum in quo vivit, non videre. Non videt mortem, qui viderit vitam. Ergo qui amat non videns amantem, videt vel in vita mortem: & mortem ſucceſsivam, per vehementem cordis flammam: igitur mors ſuper mortem amanti, in vita pro vita videnda mori. Exemplo Tantali claret. Vide Horat. *lib.* 1. *Satyr.* 1. v. 68. & *Epod.* Od. ult. v. 66. ex Homero, *Odyſſ.* 11. à v. 580. Nonn. in *Dionyſiac.* lib. 1. à v. 146. Pindar. *Olymp.* Claud. Minoën in *Emblem.* 84. Alciat. Natal. Co-

Quare ſi vivit?

Ambroſ.

Non videre dilectum, non eſt vita.

mit.

mit. lib.6.*Mytholog.* cap.18. Aptè Petron. in Satyric. *Epigram.9.*

Petron.

Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit
Tantalus infelix, quem ſua vota premunt.

O Paule! Cupis diſſolvi? Mutato nomine, de te fabula narratur. Infelix, quem ſua vota premunt. Bona cœleſtia appropinquanti uſque ad portas mortis proxima ludunt, afluunt & efluunt. Edis & eſuris? Sitis in undis?

Cornel. Gall.

Non aliter ſitiens vicinas Tantalus undas
Captat, & appoſitis abſtinet ore cibos.

Equidem cùm mori ſit lucrum, ut videat dilectum, ſitque perpetuò cum Chriſto, qui ſedet animo, concupitus voto; fraudatus à proxima fruitione, ſpirat ſanè quotidiè, impatiens ponderis venturi temporis, atque præſentis amoris: grave, in bono, ac gaudio tormentum, quòd iam præſens ſit futurum: ſolvique deſiderat, dum ita vitam deſiderium gravat; quia mors addita amantis continuæ morti, gloriam eſſe præſentem, & non potiri.

Nec gloriā præſentem eſſe, & unà.

7 Qui cupit diſſolvi (moriturque quotidiè haccine cupiditate) ipſe dicit Paulus. *Quis* (in hac quotidiana morte) *me liberabit de corpore mortis huius?* Quodnam ergo corpus mortis? Pondus carnis: unde querulus exclamat Auguſtin. de *Spirit. & anima*, cap. 62. *Audi anima qualis ſis. Onerata es peccatis, irretita vitijs, capta illecebris, exilio captiva, corpore carcerata, hærens luto, infixa limo, affixa membris, confixa curis, diſtenta negotijs, contracta timoribus, afflicta doloribus, erroribus vaga, ſuſpicionibus inquieta, ſolicitudinibus anxia, advena in terra inimicorum, & coinquinata cum mortuis.* Hoc eſt corpus mortis, quod diſſolvitur per gratiam: aliud profectò quod diſſolvitur per gloriam, ex cuius pugna, ante mortem ex vita mortem patitur anima; quippe revelatà facie vult contemplari quod præſens fugit, & obice temporis ante oculos evaneſcit, permanente ſiti in fonte, & inter epulas fame, urgentibus votis in gaudium plenum optatæ felicitatis. Quid tantus ac deliciarum talis theſaurus, cui non conceditur uſus? Mors erit carnis? Utinàm! Corpus eſt mortis. Mors corporis in inſtanti: corpus mortis toto tempore vitæ. Ex morte corporis manabat optata gloria: ex corpore mortis, totius cupitæ felicitatis abſentia, tabeſcente animà per conceptum corditùs ignem; ex eo quòd deſiderans ſpeclem (tunc gloriam Dilecti ſpeculans atquē lumen) haud de haccine claritate in claritatem feliciorem, in eius transformabatur imaginem: diciturque corpus mortis in amante, dum corpus præ amoris flamma non ſubijcitur morti; quia excedit mortis acerbiſsimæ pœnam, propter vitam mortalem amanti differri vitam. Infelix ſanè, quem ſua vota premunt, dum bona ad manum copioſiſsimè affluunt. Mors vitæ eſt vita amantis, quin poſſit obtineri in vitam gloria, cum corporis declinabili vita. Vita Pauli erat in cœlo: hocque in articulo vivens dicitur *infelix* felicitate *homo*; haud tantùm, quia moritur quotidiè, cùm ſtatutum ſit hominibus, ſemel mori, ex gloriæ occurrentis fuga; ſed ex gloriæ fugæ cauſa: equidem corpus mortis morte gravius, quia non moriebatur corpus. Hinc dicit: *Semper nos qui vivimus in mortem tradimur.* Alibique: *In mortibus frequenter.* Non in morte, ſed frequenter in mortibus, & ſemper, quandiu vivimus. Expectabatur gloria, & ſpectabatur: magnumque tormentum, expectare quod viſum. Quorundam bonorum intolerabilis magnitudo eſt. Quid maius glorià, quam expectat exæſtuans ſecurè cor? Illa trahit, ſed vità corporis fugit. Vita impedit vitam, & vitam præ vita optatam, in qua & ex qua tota ſimul magnitudo beatitudinis: quæ quidem magnitudo eximiè diligenti intolerabilis; quippe ſumma cordi pœna, proximà glorià, ad cupitam veram vitam oſtium amanti aperire, & per vitam à vita ioco temporis repelli. Videt amans quid potiundum, unde mortali immortale gaudium, ſuſpenſum vità corporis futilis, ex qua dirum corpus mortis: Paulùſque quandiù vivit traditur in mortem & in mortes, & quotidiè, & frequenter, & ſemper; igitur quin potiatur, cuncta patitur, & moritur, quia non moritur.

Mors amanti protracta mors acerbiſsima.

Ibid.

Corpus mortis, quia non moritur corpus.

2.Cor.4.11 & 11. 23.

Unde tunc in vita mors?

8 Quæ Thereſia paſſa, ut vita Ieſu manifeſtaretur in illa? Gloria micante, cupiebat diſſolvi, & moriebatur quotidie: equidem duriſsima amanti lex, præut ultra mortem intolerabilis mors, ubi dilectus propè, amare, ſed non potiri. Vita præſens dulcis, at manet vita cœleſtis; quæ utpotè ſuperior, vita dulcior, quærente corde Sponſum, eius qui non vivit ſecum. Hæc vita ſanè vita, quippe cùm ibi dilectus, ibi cor ubi theſaurus: ibi fons vitæ, quò fertur anima dulciſsimi amoris pondere. *Non valeo Domine* (dicebat, ut conſtat ex eius *vit.* cap. 16.) *tot ferre labores, queis quin te videam, ut videam, afficior.* Invitè profectò vivo, *igitur renuo mihi & mecum vivere, ut tecum & tibi vivam.* Additque cap. 29. *Moriebar, ut Deum viderem, & neſciebam quo niſi in morte quærenda huiuſmodi vita. O Domine! Singulare ingenium tui delicatiſsimi amoris erga me. Fugiebas à me, unáque tuæ charitatis ſtudio amplectebaris morte ita dulci, ut anima ab illa ſepararetur violentè.* Canit quò ſupr. *Carmin. 6.*

Cur à Thereſia præſens deſpicitur vita?

Thereſ.

O vita, ſecùs & ita!
O mors, quàm mihi ſevera!
Non habetur vita vera,
Donec moriatur hæc vita.
Sic etiam in cœlo ſita,
De qua miſereor, & glorior,
Quia veniet vita ſuperior,
Dum deficit hæc inferior.
Si uti phœnix morte exorior,
En morior, quippe non morior.

Phœnix eſt.

Iam non mors amara, ſi ex morte gloria: igitur quia fovet animum, hìc gaudet mori feſtinus in ortum. Ad unguem Auguſtin. d. *cap. 61.*

——In aſpectum Solis, luciſque ſupernæ
Penè parem Superis animam rapit immaculatam.
Ultimus aſtringit, ſtabilique ſubbarrat amore,
Collateratque Deo, quam dotem iam ſpeculatur.
Qui thalami, quis cultus eam, quæ feſta ſerenant:
Quis dicat, Mea Sponſa, veni.

Auguſtin.

9 Hæc cogitatio rapiebat à corpore animam, ut una vivificaret, ſuffocaretque Thereſiam; nonnunquàm morti traditam *propter Ieſum*, cui vivebat tantùm cor. Vivit igitur, & propter Sponſum morti traditur. Ab illo vita, morſque infertur propter illum? Utique: ita vitam mortis ſuffocabat deſiderium videndi per quem vivebat, & moriebatur Sponſum: dicitque, propter Ieſum fontem vitæ, morti tradi; quippe ſi moriebatur, haud deficiebat per infirmitatem, ſed languebat in vita, expirans ac ſuſpirans propter amorem. Graphicè obumbrata affectio dira Thereſiæ in gemitu ſauciæ charitate Sponſæ. Pingitur hæc mittens in aures Dei, per cancellos proſpicientis, tela ignita, ſuſpiria: è pectoreque ad oculos electiſsimas ſagittas, deſideria; cum lemmate: *Ante te omne deſiderium meum: & gemitus meus à te non eſt abſconditus.* Nomen ſagittarum erat, *Utinàm*: nomen verò telorum, *Ah*, & *Heu*. Vide Hermann. Hugon. præfat. *Pior. deſiderior.* Imago planæ Thereſiæ ex vitæ atque mortis contentione. Micabat è cœlo gloria, in illudque emittebatur ſagitta. *Utinam! Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum!* Proh! Quanta hìc, eſtò mortalis, ærumna! Ah! *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* Oh! *Beati qui habitant in domo tua Domine.* O! Ego in valle & *in valle lachrymarum!* Hui! *Educ de cuſtodia animam meam ad confitendum nomini tuo. Complaceat tibi Domine ut eruas me. Me expectant iuſti, donec retribuas mihi.* Evax! *Ne longè facias:* Nec longè fias. Hei! Laboro *in deficiendo ex me ſpiritum meum.* Au! *Defecit in dolore vita mea, & anni mei ingemitibus.* Sic! *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Quando hæc erunt? Quod ſignum adventus tui, & conſummationis ſæculi? Exultabimus, & lætabimur in te memores uberum. Trahe me poſt te.* Ha! *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Hoi! Si aliquando cur non modò? Utinàm! amore langueo. Invitat fugiens dilectus. *Quis me liberabit de corpore mortis huius?*

2. Cor. 4. 11.

Suſpiria & eius deſideria.

Pſalm. 30. 11 39. 14. 41. 2 83. 1. 5.141. 8.142. 12.

Matth. 24. 3. Cant. 1. 4.

Uror, & in vacuo pectore regnat amor.

Ovid.

Moriente vivà vità propter intolerabilia deſideria. Siccine ſecum loquitur apud Hugonem, ibid.

Quot mihi clam tacitis mens æſtuet anxia votis,
Iudicio potuit diſcere nemo meo.
Nemo niſi arcani qui pectoris intima luſtrat,
Quem fugit humani nulla latebra ſinus.
Si tamen ulla foret ſperanda hac arte medela,
Ars deſiderijs hæc foret ulla meis.
Ille meos gemitus, mea ſcit ſuſpiria ſolus,
Ille, oculis etiam perſecat ima ſuis.
Quæ mea ſint igitur, dum triſte gemo, lamenta;
Non niſi nos ſoli novimus, ille & ego.
Quid voveam, tacitis dum compleo littora votis;
Non niſi nos ſoli novimus, ille & ego.
Quid clamem, mea dum ſe ſuſpiria rumpunt;
Non niſi nos ſoli novimus, ille & ego.
Nemo meos gemitus, vota, aut ſuſpiria novit
Nemo, duo niſi nos, & duo ſufficimus.

Herm. Hug.

Colloquia & ſoliloquia.

Sponſus ſcit, quid Thereſiæ meditetur cor: & dum vivit, morti traditur propter Ieſum; quia licèt amanti ſecurè futurum gaudium, mors eſt in vita quicquid futurum erga Dilectum. Mors eſt amor præſens

Unde illi penetrantius vulnus?

vehemens, & præſens Sponſus abſens, fugiens & amplectens; etenim cùm creſcit amor, augeſcit propter fugam amanti dolor, quo cruciatur intimè anima per dilectionis atque temporis vulnera: igitur dum amor egregius, altiſsimum cordi vulnus, ad terminum percupitè pervenire, & quaſi non eſſet, à termino retrocedere.

Luc. 1. 21.

10 *Poſtquàm conſummati ſunt dies octo, ut circunciderètur puer* Ieſus; quid? Facta circuncioſio? Utique, & pueri acerbo dolore; ſed vulnus altius à tempore, ex cuius ſagitta elicita cum ſanguine cordis incognita flamma. Unde Auguſtinum ſerm. 23. de *Tempor.* (etſi apud illum non legerim) fertur, dixiſſe: *In paſsione Chriſtus pretium, in circunciſione amorem & voluntatem oſtendit.*

Auguſtin.

Cur igitur in circunciſione inſignem amorem oſtendit, quùm in cruce totum pretioſum ſanguinem fudit, vitam amiſit, & maiorem hàc dilectionem nemo habet? Vel in vulnere circunciſionis vita floret, in cruce autem amore vita defecit. Quo pacto ſiccine eximia demonſtratur dilectio? Quippe tunc mortuus, dum ita ſaucius. Amor intendebat in vulnera, ut oſtenderetur hominibus cordis flamma. Quærebat præ amore vitæ finem, ut homo quamprimum obtineret libertatem. Pervenit in vulnus, ſed adhuc in finem non erat tempus. Unde ſi per mortem dilectio maior oſtenditur; in circunciſione ſaucius qui vivebat, moritur: igitur mors morte acerbior amanti; proximum eſſe morti, & ſic ſuſpendi. Dies octo conſummati ſunt, ut circunciderètur puer, taceturque circunciſionis vulnus, quia ex conſummatione ſine fine temporis vulnus maius. Cùm vellet mori & non poſſet uſque ad præfinitum tempus à Patre; acerbior profectò cordi vulneris dolor à tempore, quàm à vulnere: igitur à tempore vulnerabatur amor cordis intra pectus, à circuncidente vulnerabatur tantummodò corpus. De hoc latè *Tautolog. ſeq. Didaſc.* 1.

Cur vulnus circunciſionis, amoris vulnus?

Quantus dolor amanti, mori velle, ſed non poſſe!

Homer.

Mors ante tempus.

Accinit Homer. 1. *Iliad.* v. 3. Mors ante mortis tempora, eſt mors in vita, amanti propria: qua de cauſa Horatius de *Arte*, à v. 467. infit:

Horat.

Invitum qui ſervat, idem facit occidenti.
Nec ſemel hoc fecit: nec ſi retractus erit, iam
Fiet homo, & ponet famoſæ mortis amorem.

Per amorem famoſa huiuſmodi mors; dum à morte ſervatur, qua amor pectoris vehementer exprimitur; conſummatiſque in finem demonſtrationis diebus, mors amantis dicitur & non vulnus; quippe mors expectare in vulnus temporis conſummationem, & in fine pro exceſſu nullum invenire finem. Arctius utpotè in mortem penetrat vulnus temporis, quàm pœna vulneris.

Vulnus ſine morte amanti mors, & non vulnus.

11 Articulus anceps videtur in anguſtia Salvatoris. Proximus morti dilectis diſcipulis dixit: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* Non propter mortem, ſed mortem uſque? Patet, non dolere de mortis dolore, ſed de tempore. Mors ultimum malum, quia ſummum: ante mortem non ſummum, eſtò malum. Cur igitur, dum qūeri, affligique debet mortis diro cruciamine, duntaxàt cauſatur de ſuſpenſione? Deſiderio deſideraverat implere curſum, ut morte aperiret hominibus regna cœlorum, ſederetque morte devicta, ac partà victoria in cœlis, etiam ad dexteram patris. Per mille labores non ſemel mors obviarat, modò uti proxima inſtabat: triſtiſque uſque in mortem manet; quippe timet, dum ex illa tantum emolumentum, quod ſicut aliàs fruſtraretur votum. Tempus ſemper inimicus amanti, cupienti per compendia occurrere morti, ut voto frueretur deſiderium in felicitatem hominum. Exanimis cupido mors invitabat hiatu, pro tanta felicitate, in mortem urgente amore: & qui propter illam non triſtatur, quouſque veniat & animitùs affligitur; ut clareat quantus dolor, dum voto moriendi fraudatur amor: etenim ſaucio cordi in collatione cruciaminis; plus quàm mors amantem, affligit dilatio mortis.

Matt. 14. 34.

Tempus inimicus amanti ſummè.

12 Hinc Sponſi mœror, & etiam Sponſæ labor, per dulcem amaritudinem poſituræ avidè famoſæ mortis amorem. Deſiderium habebat diſſolvi & eſſe cum Chriſto: ita ut vehementi impetu videndi eum, quaſi ſagità confoſſa, omni uſu ſenſuum videretur deſtituta. Adiſis Ioann. à Sanct. Hieronymo in *Compend.* num. 77. Nihil promptius habebat in pectore, nihil frequentius in ore. Verùm quid? Patiebatur martyrium ex amore, tyranno tempore. Dicit & iurè Benavidius lib. 2. *Horar. ſucceſsiv. Epigram.* 22.

Et tyrannus.

Benavid.

Martyr ovas animo, plus paſſa ſuperſtite victrix
Corpore, & aſsiduis ſpontè peracta malis.

Erat mors vitalis, ſuperſtite corpore, quoniam in amorem vulnus, quin vulneraretur pectus. Vulnerata erat, ita ut amore caderet, quin amor langueret, qui valebat fortius vulnere; eratque fortis dilectio uti mors corpori, verùm ut ſæpe moreretur corpore invitè ſuperſtite: igitur impulſæ Thereſiæ à flamma (quæ in mortem dirigebat deſideria) dira mors; approximante morte ex cordis vulnere, velle ac cupitè mori, & morientem, quin moreretur, ſuſpendi, & ſic ſuſpenſam ſtare.

Cant. 8. 6.

Affectus dilectionis irritus Thereſiæ lethale vulnus.

Animam pertranſibat deſiderij flammata ſagitta, quin è cuſtodia illam educerent vota. Moriebatur quo vivebat; & quia morte vivebat, ſucceſsivè moriebatur: etenim mors ſupra mortem amanti, cupienti ſtatim diſſolvi, quo uſque in animam tranſiret nobile vulnus, quin vulneraretur corpus. Ut finis laborum cogitabatur conſummatio temporum, lætabaturque pectus, quaſi tempus poſt finem non foret ampliùs; & ab ingenio amoris inveniebatur, quo ſæpius corpore ſuperſtite moreretur: quandoquidem pro fine ex vulnere dierum proſpiciebat conſummationem, verùm non inveniebat in morte finem. Quælibet temporis pro voto leviſsima morula, erat Thereſiæ uti impatienti lethalis ſagitta. Mors quæ faſtidioſa cæteris, illi ſuaviſsimè dulcis: & dum languet amore, haud triſtis propter mortem ſed mortem uſque; quippequàm Thereſiam non interimit mors futilis, ſed tantùm dilatio mortis: illàque veniente, timet ne veniat, & ſicut aliàs illudendo eludat; ſolicita mortem uſque, præ mortis cupiditate: ſiquidem dum illa deſideratur; plus quàm mors, ut mors timetur, quòd fortiſsima dilectio, voto iam uti in manu, privetur voto.

13 Satagit ſecuritatis David, ubi ſic cupientis auditur vox. *Tu es ſpes mea, portio mea* (Maluend. *Poſſeſsio mea*) *in terra viventium.* Si in cœlis ſervas ſervis interminabilem gloriam, *educ de cuſtodia animam meam.* Lactat mortem ſpes vitæ: & præ ardenti gloriæ voto David deſiderat mori; quippe (licèt in ſpe felicitas ſit, & gloriemur in ſpe gloriæ venturæ filiorum Dei) plenam haud nanciſcetur felicitatem, quouſquè ſpes titillans animum, vertatur in poſſeſsionem. Idem Thereſia efflictim avet & timet, ſeſe angit ut è cuſtodia corporis educatur, quo quippe non moritur, moritur. Non expectabit quod expectant iuſti; ſpe nimirùm tantæ portionis lactari? Si ſpes per flores; in quo eximia amoris flamma, paſcitur ſanè inter lilia. Si hæret Thereſiæ pectori vulnus, dilectioniſque angit morbus, plenis date lilia manibus.

Pſalm. 141. 6. 8.
Maluend.

Spes amoris nutrix.

Pindar.

Spes Amoris nutrix optima.

Ovid.

Spes eſt, quæ capiat; ſpes eſt, quæ paſcat amantem.

Huiuſmodi vanitati creatura ſubiecta eſt, non volens, ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe; quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis in libertatem gloriæ. Cur ergo vel ſic Thereſia non quieſcit, ſed uſque in depoſitionem ſatagit, moriens pro morte etiam in proxima expoliatione vitæ? Quia timet morte non mori, ex eo quòd ſemel & iterùm, ut ſpes poſſeſsio videretur, acceſſerit & mors fugerit: unde de morte non dolens proxima morte, mœret anxiè mortem uſque, quia mortem acerbiorem formidat, dum in mortem vehementior amor inflammat: igitur egregiè amanti, ac è cuſtodia exeunti, ſuper mortem dura mors; ſi poſſeſsio quæ iam portio, convertitur in ſpem. En Thereſiæ amoris anfractus, & dilectioni angiportus; quippe ſingularis illius charitatis inſigne, mori ſimul & non mori.

Et tormentum amantis.

Mori & non mori.

14 Eluceſcat deſiderium. *Quanvis adeo ardenter mori cuperet* (ſubdit ubi ſupr. Ioannes à Sancto Hieron.) *ut eum videret, ut nihil optabilius, aut vitá gravius illi eſſe poſſet; tali tamen Dei amore æſtuabat, quòd ut pro eius dilectione aliquid perpeti, vel alicuius animæ ſaluti poſſet conſulere, ultró ſe Dei voluntati committeret.* En ſpeculum charitatis Pauli. Ita ergo infit: *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Quód ſi vivere in carne hìc, mihi fructus operis eſt; & quid eligam, ignoro. Coärctor autem è duobus: deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, multó magis melius: permanere autem in carne, neceſſarium propter vos.* Vide quæ diximus, *Tom.* 4. *T.* 12. *D.* 6. à *n.* 7. Hoc eſt ferculum, quod ex ingenio Salomonis efformavit ſibi Thereſia, cogitans reclinatorium aureum, Dilectum: aſcenſum purpureum ex martyrio ſine ſanguine, corpore ſuperſtite; & medium imagine Charitatis (de qua *Tautolog.* 10. *D.* 5. *num.* 6.) ipſa graphicè conſtravit. Effulſit profectò eximò ſplendore flagrans cor, ubi imago charitatis affixa *propter filias Ieruſalem.* Unde ergo in Thereſia illuſtris charitatis imago? Mori intendit, & eſſe cum Chriſto, in quo habebat reclinatorium, cuius ſemper ardens fovebat in pectore deſiderium. Clamant filiæ.

Ioann. à S. Hier.

Philip. 1. à v. 21.

Quanta in Thereſia charitas!

Cant. 3. 10.

Benavid.

Parva loquor. Duplicem Carmeli nomine ſexum
Signa Tonantiparæ ſub veneranda vehis.

Coärtabatur è duobus, deſiderium habens diſſolvi, quod melius; & in carne permanere,

nere, quod neceſſarius. Mori erat lucrum; vivere in carne, non ſibi ſed alijs commodum: & ferculum triumphale imagine eximiæ charitatis conſtravit, dum mori vult & à morte recedit; quippe eluxit

Unde?

eius cordis ſumma charitas, reclinatorium Sponſi relinquere propter filias. Pende: *Eſſe cum Chriſto, multò magis melius*, in quo ly *Melius* gravem excitat quæſtionem. Thereſia maximè arduum votum emiſit, efficiendi ſemper, quicquid perfectius eſſe intelligeret. Si perfectius optat, & eſſe cum Chriſto Paulus *melius* pronunciat; quomodò perfectius erit, Chriſtum relinquere: ſi melius (quod optatur) cum Chriſto eſſe?

Pſalm. 115. 15.
Maluend.

15 *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum eius*: inquit David. Maluend. *Chara in oculis Iehovæ mors intentata gratioſis eius.* Sæpè, imò ſemper mors intentata amoris telo à Thereſia, ut Sponſum videret in gloria. Propter hoc moriebatur vivens, ſeu potiùs vivebat moriens, cùm eſſet ubi amabat; & nequaquàm ubi erat. Si huiuſmodi mors multiplicatur, in gratioſis eius; Deo mors ſuavior, gratior & acceptior. Modò ſemel Thereſia moreretur, theatrum Sponſo pretioſum ſuſpendebatur: & cùm eſſet optimum eſſe cum Chriſto, in perfectiora tendens recedit ultrò à Sponſo; quippe ſi huiuſmodi mors grata divino flagranti cordi, gratior omninò, ſi moreretur quotidiè. Lucem acumini confert præfata auctoritas Pauli. *Quotidiè morior*: inquit. Quomodò quotidie, quod fit ſemel? Invenitur anceps inter proprium lucrum ex aſsiſtentia cum Chriſto, & aliorum commodum ex fratrum dilectorum contubernio. Eſſe cum Chriſto melius, pro quo moriebatur; verùm ita, ſemel tantùm moreretur. Ex mortis deſiderio & propter fratres mortis ſuſpenſione, Paulus vivendo moriebatur quotidie: ſicque eſſe (ubi melius) tanquàm perfectius deſignat, dum mortem optat; ut vitæ ſacrificium eſſet gratius, modò obſequium amantis exhiberetur acceptius: ſiquidem ſi mors per vota Dilecto grata; quotidiè, magis pretioſa.

Gratiſsima cur Sponſo mors quotidiana Thereſiæ?

1. Cor. 15. 31.

16 Conſtat ergo vel in bono meliori, quanta perfectio ex voto Thereſiæ, & quanta charitas, ubi Sponſum, pro quo moritur, derelinquit propter filias. *Quotidie morior* (alloquitur Paulus Corinthios) *per veſtram gloriam.* Sermo iurè dirigitur in Thereſiam, dum propter filias augendo compeſcit amoris flammas: etenim cùm illi mors eſſe ſic; & ſic eſſe, continua pretioſior mors; ut à filiabus gloria fauſtè obtineretur, gloriâ invitante quotidie propter filias privabatur. Imitatur zelum Pauli, & cum effectu ardentiſſimi zeli. *Semper* (inquit) *nos qui vivimus, morti tradimur. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.* Idem ac ex eodem mors & vita? Claret etiam in Thereſia. Quia ſemper morti vivens traditur, vita in filiabus videtur: morſque eius ſi pretioſa, dilatio magis ac magis grata; quippe quotidie diu moriendo ſupervixit, ut filiæ vitam glorioſiſsimam haberent. Acu rem tangeret Euripides, dicens in *Iphigen. in Aulid.* v. 1251.

Ibid.

Quo amoris exceſſu?

1. Cor. 4. 11. 12.

Unde filiabus gloria.

Inſanit enim, qui cupit mori:

Euripid.

Modò inſanire diceret, charitate: igitur cùm gloria Sponſi Thereſiam educeret extra ſe; ut potiretur, nil placebat niſi mors. Quotidiè moritur, quotidiè expirat, ut martyrium in expectatione clareat. Retorqueatur Ethnicus, *Epiſt.* 19. v. 89.

Cùm benè ſe, quantumque volet, ſatiaverit amor.
Ipſa tibi dicet, quàm patienter amat.

Ovid.

DIDASCALIA V.

Amor Gertrudis ingenioſus amor.

1 FAllitur Publ. Syrus dum in *Mimis* inſit: *Fœmina peior fœminâ*; igitur ſeſe offert perfectior, præmiſsâ bona. Thereſia gratijs præſtantiſsimè fulget, & Gertrudis gratia apparet; ut conſtet quòd non fœmina peior nonnumquàm fœmina, ſed *filia melior filià.* Differt enim ſtella ab aurea rutila ſtella claritate radiorum; verùm amœna ſemper conciliatrix claritas ſtellarum. Quid inter Thereſiam & Gertrudem uti diſcrimen intererit? Dicit devotio, eſtò ſumptum ab Ethnico, lib. 2. *Amor.* Eleg. 10. à v. 5.

Publ. Syr.

Eccli. 36. 23.

Utraque formoſa eſt, operoſæ cultibus ambæ:
Artibus in dubio eſt, hæc ſit, an illa prior.
Pulchrior hâc illa eſt: hæc eſt quoque pulcrior illâ.
Et magis hæc nobis, & magis illa placet.

Ovid.

Equidem cùm utraque gratiæ miraculum; in diſcrimen miranti atque colenti duntaxàt occurrit dubium (ſine diſcretione vel in

Thereſia & Gertrudis quam ſimiles.

in profectu ſcientiæ è cœlo communicatæ, vel in virtutum mirificâ operatione) harum utra, filia gratiæ, melior filia. Sponſus unus exponitur. *Fuit vir unus.* Vidimus Thereſiæ erga illum in redamatione flammam, pendamus in Gertrude eximij amoris induſtriam. *Fuit vir unus* virginum Sponſus; futura erat Sponſa, ut ornaretur thalamus: Iccircò virgines mirâ ſpecioſitate exierunt obviam ſponſo & ſponſæ. Cur ergo ſi de Sponſo dicitur, *Fuit vir unus*, cœleſtis, præclarus, ſingulariter inclytus; ac de Sponſa, *Una eſt columba mea: una*; dum connubium in Evangelio enunciatur, nec *unus* nec *una* dicitur? Si eſſet alius & alia, nulla in amore vehementia. Summus amor prænotatur, dum mortale immortali coniungitur, viventibus uno corde, uno ſpiramine, unâ vitâ amoris ferventis flamma. Quapropter cùm unum in exceſsivo amore ſit neceſſarium: poſt nuptiarum contubernium, nec unus nec una nominatur, qui iam unum.

1. Reg. 1. 1.

Cant. 6. 8.
Matth. 25. 1.
Sponſus & Sponſa unû.

Spiritus unus, amorque animis concordibus unus,
Una anima eſt: animos quis putet eſſe duos?

Heſius.

Ita Guilielm. Heſius de *Charit.* Emblem. 33. Aſtruit etiam Caſtanniza in cap. 4. lib. 1. *Div. inſinuat.* ubi Chriſtus Gertrudem ſic alloquitur: *Nec duo corpora nos iam & unus animus (ut de familiariſsimis dici ſolet amicis) ſed unus homo in unum corpus, unumque ſpiritum commiſti ſumus.* Hinc Sponſus Chriſtus à Gertrude excordatur, dum ſiccine & diligit & diligitur. *Fatetur* (idem ibid. inſit) *ſic ſe ictum amore Sponſæ, ut ipſius cor in illius cor ſit mutatum & converſum. Tanta eſt divinæ gratiæ virtus, tamque reddit animam Deo gratioſam, & tanta cum voluptate hanc imaginem, & divinum opus ſuum artifex ipſe contemplatur, & divinâ arte expreſſam ſui ſimilitudinem tanto amore proſequitur; ut quaſi transformatus in illam, illius perſonam induat.* En philoſophia cœleſtis ſummi amoris, & mutui; quippe amans vivit animâ amantis.

Caſtann.

Cor Gertrudis & Sponſi unum eſt cor.

Idem.

2 Redditur à Petro negationi trinæ trina Dilecti confeſsio; ne minùs amori lingua ſerviat, quàm timori: & plus vocis elicuiſſe videatur mors imminens, quàm vita præſens. Dixit ergo Ieſus illi: *Simon Ioannis amas me?* Reſpondit ergo: *Domine, tu omnia noſti: tu ſcis, quia amo te.* Amare dicitur iuxta Caietan. hìc, vehementer diligere; ſed deviat ab ingenio vehementis amoris, aſtruens amoris confeſsionem, & flagrans Petri profitentis cor; *utpotè conſcius ſui proprij affectus erga Ieſum.* Si ex proprio affectu oriretur cognitio; non diceret Dilecto, *Tu ſcis,* ſed *Ego ſcio*, ſicut protulit, *Amo.* Amor erat ex proprij cordis affectu: cæterùm haud eſſet vehemens, ſi eſſet in illo cognitio. Claret cauſa. Qui amat intensè, vivit in dilecto: minimèque dicit Petrus, *Ego ſcio*, ſed *Tu ſcis*, quod te te amo; quippe dum Petrus Ieſum amabat, ſolus Ieſus ſcire quibat: etenim in throno glorioſo cordis, animam continebat amantis.

Ioann. 21. 18.

Diſcrimen inter diligere & amare.
Caietan.

Amans vivit in dilecto.

Ubi ſum, ibi non ſum.
Ubi non ſum, ibi eſt animus.

Plaut.

Accinit Plautus in *Cyſtellar.* Act. 2. ſcen. 1. v. 6. Anima amantis in corpore videtur eſſe, ſed fertur amore; ut ſit ubi non eſt, ſed ubi ſubſidet cor: dicitque Petrus, Ieſum eius cognoſcere amorem, ubi erga illum pectus fovebat vehementem; quia illum cognoſcere poterat, in quo feliciter eximio amore vivebat. Ulteriùs. Duæ cognitiones exponuntur à Petro, dum eius amoris deſideratur cognitio: ſcilicèt, *Tu omnia noſti*, & *Tu ſcis, quia amo te.* Si Chriſtus cognoſcit omnia, flagrantis pectoris Petri non latet flamma. Cur igitur promitur amoris cognitio, quaſi ultra cunctorum notitiam alia neceſſaria notio? Dupliciter cognoſcitur amor, potiſsimè ſi vehementior. Cognoſcitur intellectione ex cordis affectu; & ſimul voluntate, ex cordis ſitu: ſedet anima in amato. Unde ſcientia amoris ſpeculativè atque practicè in dilecto; quoniam vehementer diligens præ amoris firmiſsimi veritate, cognoſcit, ſecum non eſſe. Patuit amor Petri Chriſti ſcientiæ, & patuit amori. Intellectui ac voluntati: Petruſque dicit Chriſtum eius amorem cognoſcere, & quia voluntatis incendia atque flammam noverat; & quia vitam amantis ſecum habebat.

Ibidem.

Quomodò eximius cognoſcitur amor, ex cordis ſitu?

3 Amans in dilecta fertur, & ſecum non eſt, ut ſecum ſit; moriens ſibi dulci vulnere ac telo, ut vivat ſingulari metempſychoſi in amato. *Quantum poſsit amor, qui vitam in morte miniſtrat*; huiuſmodi mors in vita demonſtrat: vide Achillem Bocchium, *Symbolic. qq.* 7. In dilecto nec eſſet, nec viveret, ni maximoperè & propenſius amaret: in morteque amantis collocatur potentia atque vita amoris; quippequàm ni moreretur ſibi, haud eſſe quibat in corde & vita dilecti, ut amoris metamorphoſi ac po-

Acchill. Bocch.

Quo ingenio per mortem vivas?